

Talpaš Kamarás Eszter

A szóelemzés elvének gyakorlása 5. osztályban

Az óra oktatási – nevelési célja:

- A tanulók figyeljék meg a szavak szerkezetét, szóelemeket.
- A szótó, toldalék fogalmának ismeretése.
- A páros és a csoportos munkavégzés gyakorlása.
- Megfigyelőkészség fejlesztése.

I. Ráhangelődés

A tanulók nagy része ebben a korban még szeret játszani, így észre sem veszik, hogy a játék során új ismeretek birtokába jutnak. Az órát játékkal kezdjük. A játék neve: *Keresd a párját!*

A tanulókat kiscsoportokba rendezzük. A csoportok nyolc kis kártyát kapnak, melyeken szavak szótövei szerepelnek. A tanulók feladata, hogy találják meg a helyes toldalékot. Mindegyik csoport más-más szót és toldalékot kap.

Az 1. csoport a következő szavakat kapja:

őrült	ség	barát	ság
igaz	ság	vers	ból

A 2. csoport a következő szavakat kapja:

tűz	höz	kacag	tat
év	től	dobszó	tól

A 3. csoport a következő szavakat kapja:

megszokás	ból	egész	ség
kert	je	báty	ja

A 4. csoport a következő szavakat kapja:

szomszéd	ja	por	ban
köz	ség	népes	ség

A csoportok írnokai felírják a táblára a helyesen összepárosított szavakat, így közösen, hangosan ellenőrizzük az egyes csoportok megoldásait. Ezt követően kérdések segítségével, tehát frontálisan átismételjük az előző órákon elsajátított ismereteket. A következő kérdésekre várhatjuk a válaszaikat:

Mit figyeltetek meg a játék során a szavak helyesírását illetően?

Úgy írtad le őket, ahogy kiejtetted?

Az egyes csoportoknál milyen mássalhangzótvények érvényesültek?

Felsorolásuk után ismételjük át a mássalhangzótvényeket!

Nemcsak játszunk a szavakkal, hanem át is ismételjük az előző órák ismereteit.

II. A tananyag feldolgozása

1. Keresd a szótövet!

A tanulók csoportban ülnek, de egyénileg oldják meg a feladatot, melyet feladatlap formájában kapnak meg. A felsorolt szavakban függőle-

ges vonallal kell leválasztaniuk a szótövet.

egészség, egyszer, szívtelen, házhoz, mézből, gyűjtemény, biztalm, oldódik

Miután mindenki elkészül a feladattal, a kivetítő segítségével ellen-

őrizheti a feladatlapját. Az ellenőrzött feladatlapot közösen kiértékeljük és megbeszéljük, kinek, melyik szóban volt hibája, az osztályban hány tanulónak sikerült hiba nélkül megoldania a feladatot.

2. Összekeveredtek a szókétyáim

A tanulók a következő feladatot a villámkártya-módszer segítségével oldják meg. A módszer a bevésést segíti játékos formában. A csoport tagjai a bevésés céljából kártyákat

kapnak, melyeknek egyik oldalán a szótó és a toldalék szerepel, a másik oldalán pedig a mássalhangzótvény. Így a kétoldalas kártyák segítségével újra átismételésre kerülnek a mássalhangzótvények. Mindegyik

csoport nyolc egyforma kártyát kap. A tanulók a kártyákat közösen párosítják össze. Miután kézfelnyújtással jelezik, hogy készen vannak, ellenőrzésre kerülnek a csoportok megoldásai.

A kártya előlapja

BONT	JUK
VERS	BÓL
ANYA	JA
JÉG	KORONG
EZ	VEL
NÉP	DAL
BÁTY	JA
JOBB	RA

A kártya hátoldala

ÖSSZE	OLVADÁS
RÉSZLEGES	HASONULÁS
KIVET	ÉS
RÉSZLEGES	HASONULÁS
TELJES	HASONULÁS
RÉSZLEGES	HASONULÁS
TELJES	HASONULÁS
TELJES	HASONULÁS

A leellenőrzött kártyákat a csoporton belül szétosztják egymás közt a tanulók, így mindenki kap két kártyát. A bevésés során az egyik cso-

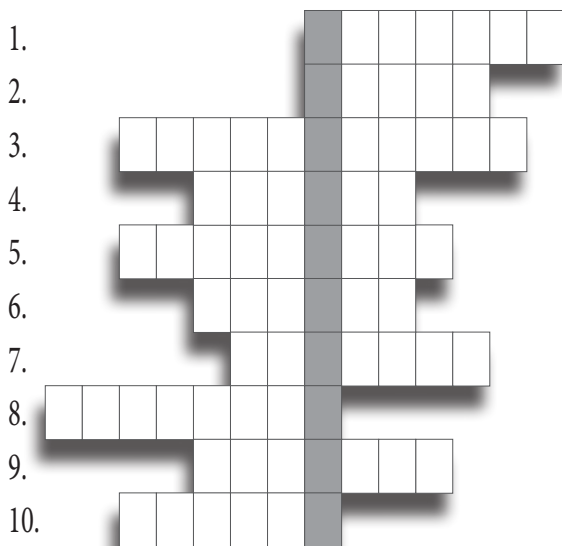
porttag a kártya előlapját mutatja a párjának, aki elmondja, hogy milyen mássalhangzótvény fordul elő a szóban, a társa pedig ellenőrzi a kár-

tya hátlapján a megoldását. Így gyakorolják addig, míg mindegyik csoport el nem készül.

Ezt követi a közös szabályalkotás.

Záró rész

Az órát keresztrejtvénnyel zárjuk le, melyet csoporton belül párokat alakítva oldanak meg, az ügyes tanulókat érdemjeggyel jutalmazom.

(A kétfegyű mássalhangzók külön ke-
retbe kerültek.)

1. magasan kiemelkedő terület
2. nem azzal, hanem
3. a táncol T/2 személyű felszólító módja
4. idősebb fiútestvér
5. szeretet nélküli
6. ütős hangszer hangja
7. színészek játszóhelye
8. a könyv kölcsönzésére szolgáló hely
9. megműveli
10. nem kapja el egyszerre

Megfejtés: helyesírás

A keresztrejtvény összeállításánál igyekeztem olyan szavakat használni, melyeknél szükséges, hogy a tanuló helyesen alkalmazza a szóelemzés elvét.

FORRÁS:

- KAGAN, Spencer: *Kooperatív tanulás*. Budapest: Önkonet Kft., 2001.
- ROEDERS, Paul: *A hatékony tanulás titka*. Budapest: Calibra Kiadó, 1995.
- ZIMÁNYI, Árpád: Az anyanyelvi nevelés célja és feladatai. In: DOBÓNÉ BERENCSI, M. – ZIMÁNYI, Á.: *Anyanyelvi tantárgy-pedagógiánk vázlata c. jegyzet alapján*. EGER: EKF LÍCEUM KIADÓ, 2000.
- <http://www.nyeomszsz.org/orszavak/pdf/ZimanyiAnyanyelvpedag.pdf>
- *A magyar helyesírás szabályai*. 11. kiadás. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2000.

Nyelvtanulási stratégiák (1. rész)

Előző cikkünkben (*Katedra*, 2016. február) a nyelvtanulási módszerek sokszínűségéről írtunk. Következtetésként azt vontuk le, hogy valójában mindegy, milyen nyelvtanulási módszert alkalmazunk, leginkább az a stratégia fog számunkra beválni, amellyel kapcsolatban egyértelműen érezzük, segítségével jó úton haladunk a nyelv elsajátítása felé. Érdemes tehát megismerkedni a különböző módszerekkel, hiszen minél nagyobb a választék, annál egyszerűbben találunk már-már személyre szabott nyelvtanulási stratégiát. A változatosságot azonban nem csak ezen a módon tudjuk elérni és hasznunkra fordítani. Fontos ugyanis, hogy a nyelvtanulási folyamatban előre haladva mindig újabb készségek elsajátítására kerül sor, melyeket bizonyos módszerekkel (egyéni) hatékonyabban tehetünk meg. Egy kezdő nyelvtanuló számára más készségek élveznek prioritást, mint egy haladónak. Nézzünk egy gyakori esetet: kezdő angoloként valószínűleg nem fogunk nekiállni James Joyce *Ulysses* című regényének. Ugyanakkor fontos, hogy ezt nem azért nem tesszük meg, mert nem tudnánk kikeresni a szavak jelentését és a mondat szerkezeteket, hanem azért, mert ebben az esetben a ráfordított idő és energia mennyisége az eredményt tekintve irracionális lenne. Előbb elsajátítjuk az alapvető nyelvtani szerkezeteket, az alapszóincset, és csak azután kezdünk el angol regényeket olvasni, miután képesek vagyunk szavak és szókapcsolatok jelentését kikövetkeztetni a kontextusból (bár Joyce még itt sem a legjobb megoldás...). A nyelvtanulás folyamatában (is) nemcsak lehetséges kísérletezni a különböző módszerekkel, hanem nagyon is érdemes.

Ebben a cikksorozatban áttekintjük a legelterjedtebb nyelvtanulási stratégiákat, kezdve a sokak által ismert Benny Lewis módszerével, melyet a *Nyelvhack* kézikönyv című könyvében fejt ki részletesen. Benny általában lenyűgözi az embereket azzal, hogy 21 éves koráig kizárólag anyanyelvén (angol) beszélt, majd a következő 7 év lefolyása alatt 6 idegen nyelvet sajátított el, melyeken folyékonyan ír és beszél. Egy lengyelországi előadásában¹ arról beszél, hogy szerinte a legalapvetőbb probléma a mai nyelvtanulók esetében az, hogy nincs vagy épp rossz a motivációjuk. Benny szerint a legtöbb polyglot (emberek, akik sok nyelven folyékonyan beszélnek) azért tudott elsajátítani több

idegen nyelvet, mert szenvedélyesek a nyelvtanulást illetően, mert magáért a nyelvtanulásért lelkesednek. Öt fontos tévhitet említ meg, melyek nem szolgálhatnak kifogásként a nyelvtanulást illetően:

1. Nincs nyelvi adottságom.
2. Túl öreg vagyok a nyelvtanuláshoz.
3. Nincs lehetőségem külföldre utazni.
4. Rossz a memóriám a szókincshez.
5. A hibás beszédemmel idegesíteném az anyanyelvi beszélőket.

Benny állítja, hogy az 5. tévhit az egyik legfontosabb, mivel leginkább ez gátolja a nyelvtanulót a nyelv elsajátításában. Szerinte nem kell félnünk a nyelvi hibáktól, már a nyelvtanulási folyamat első fázisában próbálnunk kell beszélni, amennyit csak lehet (módszerének része, hogy vétsünk legalább napi 200 hibát, ezzel is motiválva magunkat, hogy igenis haladunk előre – ha nem haladnánk, nem is hibáznánk). Benny módszerének kulcsfontosságú eleme, hogy el kell kezdeni a kommunikációt már a kezdő szinttől, bármennyire is nehézkesen megy. Felmerülhet bennünk a kérdés, hogy „na de kivel kommunikáljak/-junk?”. Benny válasza egyszerű: bárkivel. Az internet lényegében korlátlan lehetőséget biztosít számunkra. Több olyan weboldalt hoztak létre, mely kimondottan nyelvtanulók kommunikációját hivatott elősegíteni, már kezdő szinttől (pl. <https://www.interpals.net>). Az ilyen weboldalakon könnyedén összeismerkedhetünk olyan emberekkel, akiknek épp az az anyanyelve, amelyet mi szeretnénk elsajátítani, ők pedig azt a nyelvet tanulnak meg szívesen, amelyen mi beszélünk folyékonyan. Egymást segítve haladhatunk a folyékony nyelvhasználat felé. Benny könyvében és előadásaiban is hangsúlyozza, hogy a nyelvtanulás leginkább fejben dől el. Hinnünk és bízunk kell képességinkben, hogy fenn tudjuk tartani azt a motivációs szintet, amellyel nemcsak, hogy gyorsan, de mosolyogva sajátíthatjuk el a kiszemelt idegen nyelvet.

Cikkünk folytatásában Tim Doner nyelvtanulási stratégiáját foglaljuk össze, melyből kiderül, hogyan lehet „megtörni a nyelvi korlátokat”.

FORRÁSOK:

- Benny Lewis, Hacking language learning: Benny Lewis at TEDxWarsaw, elérhető: https://www.youtube.com/watch?v=0x2_kWRB8-A.